

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

इडा mit der Idā schliessend 1.9, 2, 14. 3.4, 2, 26. 9.5, 2, 21. 11, 2, 2, 25.

Ait. Br. 3, 45. Kāṭh. Çr. 3, 7, 13. u. s. w. इडाचमस Kauç. 81. इडाप्रात्री Kāṭh. Çr. 6, 8, 13. Am Ende eines copul. comp. इड नः नैवारस्विष्टकृदिं करोति Kāṭh. Çr. 14, 5, 26. पयस्यास्विष्टकृदिं करोति 15, 7, 22. — 3) übertragen (vgl. इड 3): *Erguss des Lobes und der Andacht*, personifiziert als Göttin der heiligen Rede und Handlung neben Aditi und anderen, insbesondere mit Sarasvatī und Mahi oder Bhārati in den Âpṛi-Liedern (an der achten oder neunten Stelle) angerufen; ein वाङ्मम Naigh. 1, 11. AK. 3, 4, 45. Trik. 3, 3, 381. H. an. 2, 110. 476. Med. d. 2.1.4. सरस्वती साधयती धियं न इका देवो भारती विश्वतीर्तिः RV. 2, 3, 8. मनुष्यस्य सुधिता क्वींषीका देवी घृतपदी नुयत्त 10, 70, 8. 4, 13, 9. 142, 9. 9, 5, 8. 10, 110, 8. AV. 5, 27, 9. VS. 20, 43. 58. 63. 28, 8. 18. इकाकृण्वन्मनुष्यस्य शासनो पितृपुत्रो ममकस्य नाथेति RV. 1, 31, 11. 188, 8. अग्निं न इका वृषस्य माता स्मन्दीर्घीर्वाणी वा गणानु 5, 41, 19. AV. 15, 6, 7. अतिः प्रीतिरिडा कान्तिः शान्तिः पुष्टिः क्रिया Hariv. 14036. Zugleich fliesst aber in den Begriff der Göttin auch die Bedeutung 2. ein: येषामिका घृतकस्ता डुरेण आ अपि प्राता निषीदति RV. 7, 16, 8. vornämlich in der Verbindung इकायास्पद (vgl. P. 8, 3, 54) die Stätte der Idā d. h. die Stätte der Andachtsergiessung und der Spende: इकायास्त्वा पदे वयं नामा पृथिव्या अग्निं (नि धीमहि) RV. 3, 29, 4. अरुयो ज्ञातः पदे इकायाः 10, 1, 6. 91, 4. इडायास्पदमग्निं घृतवत् VS. 4, 22. AV. 3, 10, 6. 7, 27, 1. — 4) aus dieser Verbindung vorzugsweise und aus Stellen wie die erste der angeführten leitet sich die irrige Deutung des Wortes auf die Erde her. Naigh. 1, 1. AK. 3, 4, 45. Trik. 3, 3, 381. H. 937. an. 2, 110. 476. Med. d. 2.1.4. अग्निश्च ते (सागरस्य) योनिरिडा च देहो रेतोधा विश्वारमृतस्य नाभिः MFr. 3, 11022 (p. 370). इडातलस्य 14750. oft bei Commentatt. — 5) Idā die Labung und die Milchspende hat ihre Verkörperung in der Kuh, dem Sinnbild alles Nährens und Gebens. Daher erscheint इडा (इना) unter den Namen für Kuh Naigh. 2, 11. AK. 3, 4, 45. H. an. 2, 110. 476. Med. d. 2.1.4. und oft bei den Commentatt. Sie wird in den Opfersprüchen und in den Bāḥmana in die verschiedensten Verbindungen mit der Kuh und andern Hausthieren gebracht, ist aber nie wirklicher Name des Thieres (vgl. Stellen wie ऋतस्य सा पयसापिन्वतेका RV. 3, 33, 13 und 8. 31, 4 oben u. 1). इड एकादित् दृक् VS. 3, 27. 38, 3. इड रते कृष्ये काम्ये चन्द्रे ज्योतिर्दिते सरस्वति मङ्कि विश्रुति । एता ते अद्य नामानि 8, 13. इडामप्यकथयति पशवो वा इडा TS. 2, 6, 2, 3. Ait. Br. 2, 30. Çat. Br. 1, 8, 1, 12. 14, 2, 1, 7. Âçv. Çr. 1, 7. Ebenso empfängt die das neugeborene Kind säugende Mutter den Elternnamen इडा Çat. Br. 14, 9, 1, 27 = Bru. Â. Up. 6, 4, 28. — 6) die Idā (Ilā) mythologisch gefasst heisst die Tochter Manu's (d. h. des die Götter ehrenden, denkenden Menschen); s. d. Legende Çat. Br. 1, 8, 1, 11, 3, 5. Ihr Gemahl ist Budha, ihr Sohn Purūravas (s. ऐड) Trik. 3, 3, 381. H. an. 2, 110. 476. Med. d. 1.1.4. MBh. 1, 314. 1.3.143. 3760. Hariv. 619. fgg. VP. 349. 350 (an den beiden letzten Orten mit सुद्युम्न identificiert). इडाप्यान im 7ten Buche des R. Verz. d. B. H. 123 (82). Andererseits heisst sie als von den Göttern kommend die Tochter Mitra-Varuṇa's, der beiden höchsten Çat. Br. 1, 8, 1, 27. 14, 9, 1, 27. इकापह्नुता मानवी घृतपदी मैत्रावरुणी Âçv. Çr. 1, 8. Vgl. RV. 5, 62, 5. 6 oben u. 1. Hariv. und VP. a. a. O. — Als Bein. der Durgā erscheint

इना Hariv. 10243. als Tochter Dakṣa's und Gemahlin Kaçjapa's इडा VP. 122. als Gemahlin Vasudeva's und des Rudra Rādhavāga इना Buig. P. in VP. 440, N. 2. 39, N. 4. — H. an. 2, 110 werden noch zwei Bedeutungen von इडा und इना aufgeführt: *Himmel und Arterie* (नाडी); nach ÇKDr. ist eine auf der rechten Seite des Körpers befindliche Ader gemeint; vgl. dagegen Ind. St. 2, 172. — Vgl. इरा.

इडाचिका f. Wespe ÇABDAK. im ÇKDr.

इडावत् (von इडा) adj. 1) labend: वृष्टिं नो अर्ष दिव्यां निर्गुलुमिकावतो शंगयो निरदानम् RV. 9, 97, 17. *frische Lebenskraft gewährend*: इकावो एषो अंसुर प्रजाधन्वी रपिः पयुवुधः सुभावां 4, 2, 5. — 2) Labung habend, erquickt (durch einen Trunk): इकावत्तः सदृमित्स्वनाशिताः RV. 10, 94, 10.

इडिका f. Erde ÇABDAR. im ÇKDr. — Vgl. इडा 4.

इडिका m. wilde Ziege H. 1277. Hār. 81.

इडोय von इडा gaṇa उत्कारादि zu P. 4, 2, 90.

इडर m. = इडर Svāmin zu AK. 2, 9, 62 im ÇKDr. H. 1239, v. 1.

इडा न. du. zwei runde aus Muṅga-Schilf geflochtene Plättchen, die beim Ausheben der Feuerpfannen zum Schutz der Hände gebraucht werden: अग्निमिष्टायां परिगृह्णाति Çat. Br. 6, 7, 1, 25. fgg. 2, 3. 7, 2, 1, 15. 16. Kāṭh. Çr. 16, 5, 2. 3. 17, 2, 4. — Vgl. इड, इडमून.

इडेरिका f. eine Art Kuchen H. c. 93.

इत् (von 3. इ) am Ende eines comp. gehend; s. अयेत्. — Die Partikel इत् s. u. इद.

इत् (wie eben) 1) adj. s. u. 3. इ und इताम्. — 2) n. Gang, Weg Çat. Br. 6, 2, 1, 13.

इत्तंजति (इत् + ऊँ) adj. von hier hinausstrebend, hinreichend; in der Zeit: das Jetzt überdauernd: श्रेयो वृष्टेरित उन्मियो वृषाया नेता य इत्तंजतिर्गमिष्यः der hier über dem Regen waltet und über hier hinaus die Gewässer führt (oder: jetzt und zukünftig) RV. 9, 74, 3. नोदेन रेतं इत्तंजति मिच्छत् 10, 61, 2. उन्ना मल्लो अग्निं वंशत एने अन्तरस्तस्यावित-जतिर्गमिष्यः 1, 146, 2. संतस्थानि अन्ते इत्तंजति (आवापयिष्यी) 10, 31, 7. रेव-द्वयो दधाय रेवदप्राथ्ये नरो मायाभिर्नितंजति माहिनम् 1, 131, 9. अग्निं य-द्वयं इत्तंजति धृत्यः 7, 68, 6. Vgl. (नयः) इत् उन्तीर्युज्जत समानमर्धमानेतम् 1, 130, 5. स्ववन्तीरित उन्तीर्युवारक 119, 8. 8, 88, 7.

इतर (von 2. इ) pron. adj. gaṇa सर्वादि zu P. 1, 1, 27. Vop. 3, 9. f. आ, neutr. nom. इतरम् (ved.) und इतरद् (klass.) P. 7, 1, 25. 26. Vop. 3, 88. die auf die klass. Sprache beschr. Form findet sich Çat. Br. 4, 5, 14. 1) der andere, ein anderer (pl. die übrigen, andere); verschieden von (mit dem abl. P. 2, 3, 29. Vop. 3, 21) AK. 3, 2, 32. 4, 194. H. 1468. an. 3, 522. Med. r. 116. ब्रवाणि ते ऽम इत्येतं गिरिः RV. 6, 16, 16. 10, 16, 9. 10. पन्थो यस्ते स्व इतरो देव्यानात् 18, 1. AV. 3, 10, 4. व्यैन्ये यन्तु मृत्यो यानाङ्कुरितं कृतम् 11, 5. 14, 1, 13. 8, 31. 18, 2, 9. अय मेतरेय सार्थभ्यो ना प्रवीचः TS. 3, 3, 2, 1. इतरः प्रत्याक Çat. Br. 5, 4, 1, 9. इतरस्मिन्यज्ञे 1, 1, 12. इतरो वेदो 10, 4, 2, 21. इतरो लोकौ 4, 6, 2, 2. — 1, 6, 27. 3, 6, 13. 4, 5, 14. 9, 4, 3, 2. 13. 8, 2, 9. Nir. 1, 6. 2, 2, 7. 8. Âçv. Çr. 10, 8. Kathop. 3, 5. Taitt. Up. 1, 11, 2. 3. Ait. Up. 4, 4. तस्मादेत स्ययः शुक्ता शिष्टे कुर्वतीतर इतरस्मिन् (d. i. कृते) Praçnop. 1, 12. M. 1, 70. 82. 3, 35. 41. 46. 113. 137. 182. 276. 4, 225 (इतरद्), 8, 379. 9, 107. 156. 162. u. s. w. Jāgā. 2, 35. 53. MBh. 1, 3075. 3988. 3, 1338,